

K
R
Ö
N
I
K
A

BERG 2023

Bergs krönika 2023

79:e årgången

Arbetet med Bergs krönika syftar till att förmedla händelser och fenomen av värde för alla. Krönikan skall vara en länk mellan då och nu. I allmänhet blir därför varje utgåva ett collage av sådant som timat. Årets krönika lyfter därför fram ett aktuellt nutidsfenomen som tagit bygden med storm. I snart sagt varje by har fastigheter investerat i solcellsanläggningar för att kunna möta de stigande energipriserna. Flera solcellsentreprenörer har opererat i Bergbygden och sålt in celler för både tak- och markplacering. Som kontrast till dagens teknikintroduktioner står en artikel om när Elin Wägner fick telefon inkopplad. Nu fick växeltelefonisten underlag från vida världen för sitt skvallerunderlag. Parallellt med detta presenteras utvärderingen av en lyckad Bergvecka.

Ett varmt tack till såväl artikelförfattare som fotografer som möjliggjort en krönika även i år.

Berg i mars 2024

Redaktionskommittén:

Marie Fogelström

Karl Johan Krantz

Eva Bünger

Kerstin Haggren (teknik)

Omslagsbild: Spegelblankt på Bråtasjön. (Foto: Emma Krantz)

Baksidan: Mats Ericsson i Håknahult presenterade alla fina fordon på veterandagen.

Systrarna Carrol musicerar under Bergveckan. Konsertförberedelser i Galleri Söreskog (Foto: Birgitta Hansson). Slätter på gammalt vis i hembygdsgården (Foto: Eva Bünger).

Foto där inte annat anges: Kerstin Haggren

Kjell Gustavsson höll kurs om jordkällare. Här i Lövhult. Foto: Jonatan Persson.

Verksamhetsberättelse

Bergs hembygdsförening sammanfattar verksamheten 2023.

Vi har haft ett händelserikt år vid hembygdsgården med både nya och återkommande aktiviteter.

Hembygdsgården öppnade året med årsmöte i mars. Efter årsmötesförhandlingar avslutade Pierre Ståhl dagen med att berätta om el och elbesparingar.

Valborg

Valborgsfirande vid hembygdsgården genomfördes i vanlig ordning i samarbete med Lädja badplatsförening och sockenrådet. En kall men vacker vårväll med brasa, sång och vårtal. Talare i år var Cenneth Quick som bland annat betonade vikten av lokal gemenskap under ett pågående krig i vårt närområde. Traditionella majsånger framfördes av deltagare från den lokala sångcirkeln i ledning av Alva Skarp. Hembygdsföreningen stod för serveringen och badplatsföreningen sålde lotter.

Bergveckan

Under Bergveckan höll hembygdsgården öppen servering dagligen med många engagerade väffelbagare. På tisdagen kunde besökare delta i gårdsgräddbygge och på onsdagen fanns möjlighet att prova på lieslätter. Det krävs mycket personal för att hålla serveringen igång med så mycket besökare som vi har och har haft under bergveckan. Vi i föreningen är glada att så många bergbor ställer upp och ser värdet i att hålla serveringen öppen.

Övriga aktiviteter

Efter Bergveckan hade vi söndagsöppet fem söndagar med väffelsservering. Under en av söndagarna visade Marianne Petersson linberedning inne i stora rummet.

Ett nytt inslag under sommaren var vårt samarbete med Växjö kommuns "Scensommar" då jazzsångerskan Iris Bergcrantz med band höll en konsert vid hembygdsgården.

Årets traditionella slättergille hölls i början av augusti med slätter, räfsning och slättergröt. Slätterorkestern var på plats och spelade under arbetets gång. I år hässjades det mesta av höet på plats med instruktioner av Sara Karlsson. Hässjan stod sedan långt in i oktober.

Friluftsgudstjänst arrangerades i samarbete med kyrkan vid ödekyrkogården. Efter gudstjänsten serverades kaffe och kaka vid hembygdsgården.

Årets rotevandring hölls i Lövhult med guidning av Anna-Carin Lindqvist och Ingvor Lundqvist.

I september anordnades en jordkällarkurs i samarbete med länsstyrelsen. Kursledare var Kjell Gustafsson som under en heldag delade både teoretisk och praktisk kunskap om jordkällare. Kursen hölls i bygdegården med exkursioner till Lövhult och Rösås.

I slutet av september ordnades en utflykt för alla som hjälpt till vid hembygdsgården under året. Utflykten gick till Vartorps kvarn mellan Tolg och Rottne där vi fick guidning i den än idag aktiva kvarnmiljön. Efter besöket samlades vi vid hembygdsgården för kaffe och räkmacka.

2023 aktiviteter avslutades med en arbetsdag då vi stängde ner hembygdsgården för säsongen.

Krönikan

Bergs krönika årgång 80 trycktes i april och distribuerades ut av våra

Slåttergille i hembygdsgården. Foto: Jonatan Persson.

Många vana liemän på slåttergillet.
Foto: Bart Rijnbout

Sara Karlsson visar Bart Rijnbout hur
hässjan ska fixas. Foto: Jonatan Persson

roteombud. Vi vill rikta ett stort tack till redaktionskommittén och övriga som bidragit med arbete till 2022 års krönika.

Priset på krönikan höjdes under året från 100 till 125 kronor på grund av att kostnaderna för att trycka krönikan har ökat. Digitalisering av äldre årgångar har fortsatt under året.

Slutord

Hembygdsgårdens ekonomi är god, mycket tack vare försäljning vid vår servering samt medlemsavgifter. Styrelsen vill slutligen tacka alla som bidragit med arbete inomhus eller utomhus. Verksamheten behöver mångas medverkan.

Styrelsen har bestått av följande ledamöter:

Jonatan Persson, ordförande.

Eva Bünger, sekreterare.

Bengt Göransson, kassör.

Övriga ledamöter: Ingvor Lundqvist, Erik Andersson, Sara Karlsson, Lars Nyvall, Joakim Erelt och Björn Skogström

Revisorer: Ewert Ericsson (smk) Filip Karlsson

Valberedning: Marita Persson och Birgitta Hansson

Redaktionskommitté Bergs krönika: Marie Fogelström (smk), Karl Johan Krantz, Eva Bünger och Kerstin Haggren (teknik).

För mer information se vår hemsida www.hembygd.se/bergs

Valborgskören under ledning av Alva Carlsson Skarp. Foto: Renée Henriksson

Gärdesgård sätts upp i Bjursjö

av Karl Johan Krantz

Att finna teman för Bergveckan i Bjursjö styrs av jakten av fenomen som tidigare ägt rum i just Bjursjö. Trä är ju ett naturligt hägnadsmaterial som präglat de flesta bygder, så även Gustafs Bjursjö.

Under 2023 genomgick brukningscentrum av Gustafs Bjursjö en välbekant översyn. Mangårdsbyggnaden var hårt sliten och krävde restaurering. Lokala aktörer anlätades för snickeri, måleri, rörarbeten och golvslipning. Resultatet blev en fullt beboelig byggnad, färdig för uthyrning. Nu krävdes dessutom en uppräckning av byggnadens omgivning.

Under en längre period hade trädgården blivit kraftigt eftersatt. Bristande tillsyn hade medfört kraftig grästillväxt i kombination med omfattande vildsvinsbök. Förvildad busktillväxt i avgränsning mot fägårderna var fjärran från vad Gustaf i Bjursjö hade kunnat fördrå.

Tanken på att resa en traditionell gärdesgård växte fram inom styrelsen. Frågan var bara vad som i sammanhanget hade varit traditionellt i Bjursjö.

Olika traditioner

Varje bygd har sina gärdesgårdstraditioner. Det blir snabbt uppenbart vid en blott översiktlig granskning av äldre bildmaterial. Ett vanligt mått på gärdesgårdens karaktär var över hur många par "stolpar" (stavar) som "gärdesgårdsslanorna" (trolet) löpte. I Gällaryd pratades allmänt om "fempargärdesgårdar" medan det i Stenbrohult förekom trepargärdesgårdar. I vissa bygder längre österut förekom ofta gärdesgårdar där trolet löpte över tio par eller mer.

Delvis styrde materialets karaktär utseendet. Fanns tillgång till långa tätvuxna granar av rätt dimension kunde gärdesgårdar byggas över många stavrapar. Andra faktorer som styrde var vilka slags kreatur som skulle inhägnas. Får krävde exempelvis tätare gärdesgårdar än nötkreatur. Ytterst var det emellertid gärdesgårdbyggarens nedärvda fallenhet som styrde. Varje bygd hade därför sina gärdesgårdskaraktärer.

Hur såg då gärdesgårdarna i Bjursjö ut när det begav sig? För inte så länge sedan var det fullt möjligt att finna spår efter de gärdesgårdar

Mellan boningshus och fägården sattes en ny gärdesgård i Bjursjö. Det blev en fyraparad gärdesgård i Gustafs anda. Foto: Karl Johan Krantz

Gustaf Andersson i Bjursjö levte med. De var inte lika långsluttande som femparagärdesgårdarna men inte så rätstående som "trepara". Minnet gör gällande att trollet av Gustaf lät löpas över fyra par stavar av eneträ. Trollet var tätvuxen gran och sammanbindningen mellan stavrarna utgjordes av järntråd. På traditionellt manér satt en stötta på varje par för att öka stabiliteten. Stavrarna hade oregelbunden längd vilket gav möjlighet till att återanvända dem i takt med att de ruttnade i botten. (Gustafs i Bjursjö gärdesgårdar har skildrats av släktingen Sune Andersson i Vinninge i en artikel i Bergs krönika 2008.)

Vidjor åter på modet

De gärdegårdar som ligger i minnenas galleri från författarens barndom på 1950-talet var satta med ogalvaniserad järntråd. Vidjor var sedan

länge ett passerat stadium. Under den begynnande landskapsvårdsepoken under 1970-talet kom vidjor åter på modet och blev det allenarådande bindematerialet vid återskapandet av gärdesgårdar som landskapselement. Moderniteten med järntråd levde kvar bland dem som vuxit upp med gärdesgårdsbygge som ett naturligt fenomen. Hos en yngre naturromantisk och oerfaren generation syntes emellertid järntråd främmande. De som fortfarande satte med järntråd fick alltid kritik för bristande ålderdomlighet.

Avgränsning

Under Bergveckan 2023 blev det aktuellt att sätta gärdesgård mellan mangården och fägården i Bjursjö. Under våren hade ett förvuxet buskparti avlägsnats varvid en ny avgränsning behövdes. Att göra gärdesgårdsbygget till ett inslag på Bergveckan fann sig naturligt.

Material tillhandahölls av styrelseledamoten i Stiftelsen Gustafs Bjursjö, Kjell Gustafsson. Valet av bindmaterial föll sig också naturligt. Vidjor var otänkbart med hänsyn till den torra väderleken vilket omöjliggjorde traditionell svedjning. Följde blev användning av järntråd, helt i stil med Gustafs preferenser.

Gärde i Gustafs anda

Gärdesgården sattes under medverkan av ett tjugotal personer. Alla fick en ingående beskrivning av gärdesgårdsbyggnad av Kjell Gustafsson, nationellt erkänd gärdesgårdspedagog. Resultatet blev en fyraprad gärdesgård, en hägnad av det slag som kunde förväntats av de som en gång styrde och ställde i Bjursjö.

Solenergi i Bergs socken

av Pierre Ståhl

Tysklands satsning på solenergi på 1990-talet är en viktig faktor för dagens expansion av solceller även i vår bygd. Pierre Ståhl i Bråt, som till vardags arbetar med förnybar energi på Energikontor Sydost, berättar om solenergens utveckling.

Under de senaste åren kan det väl inte ha undgått någon att det har blivit allt vanligare med solceller. Inte minst i vår egen socken. Annat var det 1992 då jag och Maja flyttade till Bråt. Solceller var något som möjligen fanns på miniräknare. Däremot fanns det några enstaka solvärmeanläggningar. Effektiva när det gäller att värma vatten, men inte alltid så driftsäkra. Bland annat fanns detta på våra grannar Olofssons garagetak, men så var ju tidigare ägaren Lars-Göran Gustavssons far rörmokare. Vad jag vet var detta den första solenergianläggningen i Bergs socken. I panelerna cirkulerade vatten som värmdes av solen och anläggningen var ett bra komplement till vedpannan under sommarhalvåret.

Solceller i rymden

Solceller utvecklades på 1950-talet för att satelliter skulle kunna få el under lång tid ute i rymden. I den typen av projekt spelade kostnaden mindre roll. När de blev lite vanligare användes solceller på fyrar, båtar och andra applikationer där det inte gick att koppla upp sig mot elnätet. Flera solceller kopplades ihop till det vi kallar solpaneler.

Så småningom började man bygga anläggningar som kopplades in mot elnätet och Sveriges första större solcellsanläggning byggdes 1984. Den fungerar fortfarande! Med ny växelriktare ger den faktiskt mer el nu än när den var ny.

Priserna har sjunkit

Jag är rätt säker på att de första solpanelerna i Bergs socken monterades 2016 hos Magnus Magnusson i Bredhult. De 33 panelerna på totalt 8,5 kW sitter på ett tak rakt i söder och har producerat 58 000 kWh sedan start!

Bygdegårdens styrelse är glade för de nya solcellerna. Foto Maria Richter Simsek

De senaste tio åren har priset sjunkit kraftigt på solpaneler. Detta tillsammans med olika former av stöd har gjort att allt fler installerat paneler. Just nu finns det ett "Grönt Rot-avdrag" som tar 20 procent av kostnaden för installationen för privatpersoner.

Tyskland gick före

En orsak till att solpaneler blivit allt billigare och effektivare är att Tyskland med början 1999 satsat stora belopp på solenergi. Stöd till alla som ville investera gjorde att en stor industri växte fram i Tyskland. När sedan solpanelerna började massproduceras i låglöneländer kunde kostnaderna minska ordentligt. Idag tillverkas de flesta solceller i Kina vilket har gjort att USA och Europa har börjat vidta åtgärder för att Kinas dominans inte ska bli för stor. Det finns faktiskt ett par mindre tillverkare i Sverige och här pågår forskning för billigare och effektivare celler.

Förra årets höga elpriser skapade en solcellsrush när alla ville minska

Solceller hos familjen Ståhl i Bråt. Om man inte har lämpligt tak är solceller på marken ett gott alternativ. Här är solcellerna riktade åt både sydost och sydväst. Foto Pierre Ståhl

sina elkostnader. Leverantörerna hann inte alltid med och leveranstiderna blev ibland långa. Det finns en och annan lycksökare i branschen.

De flesta sätter sina solpaneler på ett tak. Om det inte är för mycket skugga är det bästa alternativet. I första hand riktas panelerna åt söder förstås, men även åt öster för att fånga morgonsolen eller väster för att få el till kvällen. Skillnaden i elproduktion blir då cirka 80 procent.

De flesta bygger en anläggning som ger lika mycket el som man använder på ett år. Det motsvarar en effekt på 10–20 kW, och ger lika många kWh. På sommaren får man el i överflöd och i november när detta skrivs genereras bara ett fåtal kilowattimmar.

Markanläggning ett alternativ

Om man, som jag, inte har ett lämpligt tak att sätta solpanelerna på, men har plats för en markanläggning är det ett bra alternativ. Nackdelar är att det blir lite dyrare och att stöldrisker ökar. I mitt fall valde jag att

Solceller i Holma. Anläggningen är uppskattningsvis den största i socknen och ger upp till 26 kW. Foto TA Sol&Montage AB

bygga markställningar själv av tryckimpregnerat trä som jag fäste med markskruv. Hultsteins El levererade solpaneler och hjälpte till med att koppla det elektriska (som man måste vara behörig för att göra). Jag valde att experimentera lite och har riktat hälften av panelerna mot sydost för att fånga morgonsolen och hälften mot sydväst. Om detta är bättre än att vända alla mot söder vet jag om några år. Än så länge har anläggningar bara levererat el sedan augusti 2023. Om du bygger en markanläggning på jordbruksmark, glöm då inte att alla anmäla detta till länsstyrelsen (12:6-samråd).

Största anläggningen i Holma

Hur mycket solpaneler finns då i Bergs socken? En snabb kartläggning som inte gör anspråk på att vara komplett ger följande resultat: Cirka 50 anläggningar, de flesta på uthus/garage eller lagårdstak. Ungefär en fjärdedel av alla fastigheter med permanentboende har solpaneler, och utöver

det ett antal fritidshus också.

Den största anläggningen i Berg sitter sedan i sommaren 2023 på Peter Ericssons nya djurstall i Holma. Den består av 46 paneler, ger upp till 26 kW och beräknas ge el som motsvarar hälften av gårdens användning på ett år.

Även vår Bergs bygdegård har försetts med solpaneler. Byggnaden använder mycket el och anläggningen kommer att ge ett välkommet tillskott. Unikt för de här solpanelerna är att bidrag från Växjö kommun bekostat inte bara större delen av solpanelerna utan även nya takpannor. I socknen finns inga riktigt stora elförbrukare. Tidigare använde sågen i Lädja mycket el, men idag är det mest hushållsmaskiner, vedkapar, värmepumpar och allt fler elbilar som behöver ström. En uppskattning är att det produceras solen i socknen motsvarande 20 procent av användningen.

"En uppskattning är att det produceras solen i socknen motsvarande 20 procent av användningen."

Goda råd

Vad ska man tänka på inför en investering i solpaneler: Du får inte koppla någon elektricitet själv, och dessutom kan man bara få ROT-avdrag på det som köps av installatören. Anlita ett företag som har bra referenser. Är grannen nöjd med sin installatör? Ta in flera anbud, just nu är priserna på väg ner. Kanske får du erbjudande om att även köpa ett hemmabatteri. Enligt mig passar detta för dig som är tekniskt intresserad, men inte annars. Fråga också tidigt E.ON om det är möjligt att koppla in solpaneler hos dig. Ibland kan det finnas begränsningar för vad elnätet klarar av.

Långsiktig investering

Är det lönsamt att köpa solpaneler? Det beror på många faktorer, främst vad elen kommer att kosta framöver. Solpaneler är en långsiktig investering och det kan ta många år innan de är betalda. Glöm inte att störst nytta gör den solcellsel du använder själv.

Framför allt är det kul att jämföra dina solceller med grannens. Det är lite beroendeframkallande att ta fram telefonen, öppna solcellsappen och kolla hur många kilowatt som mina solceller ger just nu.

Roliga fynd ett bra svampår

av Per Fogelström

2023 var kanske bästa svampåret i mannaminne, åtminstone för gul kantarell. Per Fogelström i Vinninge har botaniserat i svampskogen och även hittat en del ovanliga arter som rödlistats av SLU.

De som gillar att traska omkring i svampskogen vet att en varm men framför allt fuktig sommar och höst krävs för att fylla svampkorgarna.

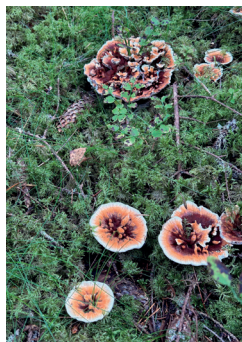
Svamparna finns ju förstås på plats i jorden med sitt mycel året om, men tillväxt och bildandet av fruktkroppar kräver rätt förutsättningar. Högsommarvärme och ingen nederbörd i större delen av maj och juni 2023. Knastertorrt i skogarna och många befarade att vi skulle få ett nytt torrår som 2018. Men så kom lågtrycken med regn i juli och augusti och många svamparter svarade på ett sällan skådat sätt med att producera fruktkroppar.

Svampår – men inte för alla arter

Fast bästa året i mannaminne? Snabbsökning på nätet ger vid hand att ett mannaminne är ett gammalt tidsmätt som motsvarar cirka 30 år. Tveksam källhänvisning men låter rätt rimligt. Tycker att jag fått samstämmigt svar från svampälskande personer i närområdet och i min ålderskategori som säger att de har svårt att minnas ett bättre år för gul kantarell men även för riskor, kremlor, trumpetsvamp och trattkantarell. Karl Johan (stensopp) och andra soppar var det också rätt gott om men värmen gjorde att de fort blev maskätna.

Ovanliga arter

Utöver gott om "vanliga" matsvampar så har det hittats en hel del lite ovanligare arter i socknen under 2023. Jag tänkte lyfta fram tre arter som alla är rödlistade av SLU (Statens Lantbruksuniversitet). Orange taggsvamp, luddfingersvamp och violett fingersvamp. Den som är nyfiken på vad som mer rapporterats för arter och var i socknen, kan söka ut detta på SLU:s hemsida, www.artportalen.se. Ni kanske inte hittar alla rapporter gällande omtyckta matsvampar som kantareller och trumpetsvampar.

Ingvor Lundqvist fann orange taggsvamp i Ekenäs. Arten kräver lång kontinuitet av skog och har endast rapporterats från två platser i kommunen. Foto: Per Fogelström

Många gör som jag, att de döljer platsen för sina bästa svampmycel.

Ingvor Lundqvist hittade en vacker "häxring" med mer än 100 fruktkroppar av orange taggsvamp i en fin gammelskog i Ekenäs. Alla fruktkropparna är samma individ som förmodligen levt mycket länge på denna plats med tanke på häxringens storlek.

Orange taggsvamp är en mykorrhizasvamp som lever i en form av symbios med framför allt gran vilket innebär att svampen hjälper träden med att ta upp vatten och mineraler och får sockerämnen i utbyte. Arten kräver lång kontinuitet av skog och skulle inte klara en slutavverkning. Den har endast rapporterats från två platser tidigare i kommunen och blir nog allt svårare att hitta framöver då de få kvarvarande kontinuitetsskogar verkar försvinna i rask takt.

Ett mycel med ett hundratal fruktkroppar av luddfingersvamp hittades av Elsa Fogelström i en granskog lite söder om Vinninge. Också detta ett fint fynd av en art som bildar mykorrhiza med gran. Lokalen är dessutom en av de sydligaste fyndplatserna i Sverige.

Rar ängssvamp

Vid den årliga slåttern på Sjöudden, Bjursjö, så fann Jonatan Persson den vackra violetta fingersvampen. Även detta en av få kända fyndplatserna i kommun.

Fyndet bekräftar, ihop med tidigare påträffade svamp- och växtarter, hur unik slåtterängen är. Ogödslade ängsmarker som slåstras (slås med lie) och betas var vanligt förr och täckte stora arealer. Nu är endast små spillror kvar och det är oerhört viktigt att vi kan bevara dessa.

Fyndet visar också på hur nyckfullt det kan vara att man hittar fruktkroppar. Sjöudden är ju en relativt liten slåtteräng och vi är flera som letat ängssvampar här under årens lopp utan att den violetta fingersvampen påträffats tidigare.

Violet fingersvamp. Foto: Per Fogelström

Luddfingersvamp. Foto: Per Fogelström

Hildings trio

av Bengt Göransson

På 1950-talet bildades Hildings trio, med Hilding Johansson som förgrundsfigur på dragspel. Trion var flitigt anlitad en bit in på 1980-talet. Bengt Göransson har pratat med Hildings son, Nils-Allan Johansson i Lädja.

När Lädja badplatsförening hade midsommarfest i Hinsekind eller årsmöte i Trulsagård avslutades tillställningarna med logdans. För dansmusiken svarade för det mesta en trio med Hilding Johansson på dragspel, Fredrik Strand på trummor och en gitarrist. Vem som spelade gitarr växlade något. På logen i Hinsekind satt trion på en scen nära de stora logdörrarna. Knotten var ett problem och trion hade många gånger svårt att freda sig från insektssvärmarna. Detta var sent 1970-tal och tidigt 1980-tal.

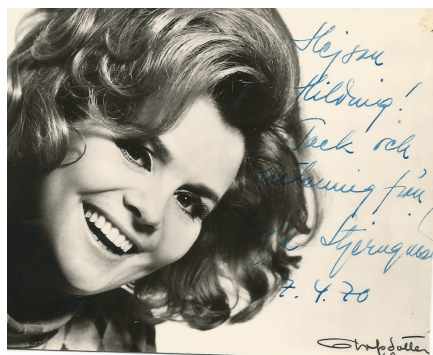
Går man tillbaka några årtionden fanns det en trio som var mera professionell – ”Hildings trio” med Hilding Johansson på dragspel, Göte Hansson från Åby på trummor och Sven-Erik Salomonsson på gitarr. Den bildades i mitten av 1950-talet. Trion var mycket engagerad på olika dansställen i trakten både i Kronobergs och Jönköpings län. De var exempelvis återkommande dansband på Bastanäs värdshus. Efter Göte Hanssons bortgång ersattes han av sin bror Torsten Hansson. Trion var verksam fram till en bit in på 1980-talet.

Vid ett tillfälle sammanföll Hildings trios spelning med att Sonja Stjernquist samtidigt hade ett framträdande. Han fick kort därefter en hälsning från Sonja. Den finns sparad.

Spelade på gehör

Den ledande personen i Hildings trio var Hilding Johansson. Han var född 1914 och fick sitt första dragspel 1930. Han lärde sig aldrig att läsa noter utan spelade genom att lyssna och ta efter. Sedan gick det fort. Efter en vecka kunde han sju melodier. Den första låten var ”Sista man på skansen” och med dessa sju melodier på repertoaren spelade han på sin första logdans.

Hilding blev en eftertraktad person av andra musikanter och spelade

Hildings trio med Sven-Erik Salomonsson, Göte Hansson och Hilding Johansson på dragspel var förgrundsfiguren. Hilding på dragspel var förgrundsfiguren. Vid ett tillfälle spelade de vid samma tillställning som Sonja Stjernquist. Hälsningen från henne är sparad.

bland annat med i en orkester som kallade sig "Spelorrarna" och som bestod av medlemmar från Åby, Tjureda och Berg. De var mycket efterfrågade under en period. Hilding spelade också själv på många olika tillställningar.

Hilding dog 1994. Förutom att han spelade dragspel fram till sin död ägnade han sig också åt tennsmide. Sina alster ställde han ut under Lädja-utställningar, först på Hinsekind och senare i Lädja skola.

En kortvarig mejeriepok

av Karl Johan Krantz

Det sena 1800-talets jordbruksutveckling gav större utbyte än tidigare. Genom förädling av exempelvis mjölk kunde avsaluomlandet öka. Det begrep man i Bergbygden.

Ett dokument framställt av Tage Andersson och som tidigare bildat grund för en artikel i Bergs krönika 1969 har kommit redaktionen till del. Den rör en epok i bygdens historia som blev osedvanligt kort. I handlingarna ges en sammanfattande berättelse om Bergs mejeribolag och dess korta historia. Som underlag för framställningen har det avsomnade bolagets protokollsbok tjänat jämte auktionsprotokoll och inventarieförteckning. I något utvecklad form kan följande händelsebeskrivning ges.

Laga skifte ökade rationaliseringen

Böndernas vilja att öka sin avkastning är inget nytt fenomen. Redan skiftesreformerna vittnar om viljan att få bättre utbyte av jorden. Genom sammanläggning av ägd jord till större skiften kunde driften ske i större skala. Färre men större brukningslotter och bättre arrondering underlättade bruket och ökade avkastningen. Laga skiftesstadgan från 1827 var det regelverk som styrde skiftesverksamheten och satte stopp för sämjedelningarna. Jorddelningen skulle ske under reglerade former och av behörig lantmätare. Skiftet av byarna hade sin största omfattning mellan 1845 till 1875.

Följden blev intensifierat bruk av jorden med stenbrytning och stensmursbyggnad som synbara resultat. Ängsmarken omvandlades i hög grad till åkermark och tekniken med vallskörd av foder växte i omfattning. Effekten inom det kreatursbaserade jordbruket i bland annat Berg blev ökad avkastning av mjölk.

Enklaste sättet att få ut mjölken på marknader bortom den egna bygden var att tillverka smör. Järnvägsnätets successiva utbyggnad under 1860-talet gav smöruppköparna möjlighet att nå befolkningstäta bygder på kort tid. En ökad rationalitet krävde att bönder slog sig samman för att gemensamt öka tempot i skumningen av mjölken inför smörkärning. Att i

hemmen fortsätta att manuellt kärna smör som tidigare i en enkel tråkärna var inte längre aktuellt.

Eget mejeribolag

Den 9 mars 1886 samlades ett antal bönder i Bergs sockenstuga för att dryfta frågan om att bilda ett mejeribolag. En anmodan om förteckning av aktier i ett eventuellt bolag hade redan inbringat tretusen kronor och vid mötet tecknades aktier för ytterligare tusen kronor. Mot bakgrund av detta var det inte svårt att bilda Bergs mejeribolag vilket också skedde.

En interimsstyrelse valdes och mötets främsta fråga var att finna lämplig plats för anläggningens placering. Av alternativen Ingelstorp och Hjulatorp, bägge med vattenfall, föll valet på Hjulatorp. En orsak till detta kan vara att mötesordföranden var från Hjulatorp och sannolikt en förespråkare för platsens möjligheter. Bland annat ansågs en smedja på platsen kunna omändras till mejeri efter smärre investeringar i byggnad och maskiner.

I vad mån tillgången till vattenfallet var en rättighet som var samfärd inom Hjulatorp eller om man övertog rätten till den, synes inte ha framgått vid mötet. Att köpa smedjan för ombyggnad var emellertid inget bekymmer.

En inventering av anläggningen senare, inför utarrendering, visar vilken uppsjö av materiel som krävdes för mejeriverksamheten. Utöver mejeribyggnad, bostadshus, avträde, stall, vedbod samt dammvall och vattenhjul ingick i verksamheten en ånggryta, smörkärna och smörälningsmaskin. Till detta kom utväxlingshjul, remmar, rörledningar för ångtransport, vattenreservoarer och vattenledningar jämte en rad småprylar för bland annat att kunna bedöma fetthalten i mjölken. Ångan användes för att få bort bakterier i grädden innan smörprocessen.

Skummjölk till grisen

Interimsstyrelsen kom snabbt igång med arbetet och vid ett möte den 19 april behandlades frågor om exempelvis mejerskans bostad och bygget av ett svinhus. Varför ett svinhus till ett mejeri? Svaret är enkelt. Vid skumningen av mjölk kvarblev stora mängder skummjölk utan fetthalt men med mjölksockerinnehåll. För att inte slänga den kunde den bli stapelfoder till svinen tillsammans med mjöl.

Leveranserna av mjölk från byarna till mejeriet skulle utgå från Bråth, Holma samt från Stavsåkra. Stora leverantörer var Bergs och Åby herrgårdar.

*Ängsmarken
omvandlades
i hög grad till
åkermark och
tekniken med
vallskörd av
foder växte i
omfattning.
Effekten inom
det kreaturs-
baserade jord-
bruket i bland
annat Berg blev
ökad avkastning
av mjölk.*

Foto: Emma Krantz

dar. Dessutom planerades för smörskjuts till Moheda för att produkterna skulle nå omvärlden.

Föreningens första bolagsstämma hölls den 4 april 1887 varvid Elis Skogström på Bergs herrgård valdes till ordförande. Bolagsordningen var nu fastställd av Kunglig Majestät och kunde uppläsas för den församlade menigheten.

Bolagsstämman året därpå behandlade en rad ersättningsfrågor som mjölkpriser, dagliga inköpsvolymen och priset för den skummjolk som leverantörerna ville återtaga. Mejerskan fick köpa in högst 500 kannor mjölk om dagen. Varje kanna mjölk ersattes med 16 öre och vid återtag av skummjolk skulle erläggas 5 öre kannan. Mejerskans årslön beslutades vara 400 kronor vilket får betraktas som tämligen bra. Som jämförelse kan sägas att en stadsboende murarmästare vid tiden runt sekelskiftet tjänade samma belopp.

Mejeriverksamheten synes ha blomstrat, för bolagsstämman ville också anställa ett mejeribiträde med en blygsammare årslön på 115 kronor

jämte en kanna skummjolk varje dag. Ett särskilt bostadshus skulle också uppföras för mejerskans räkning.

Arrenderades ut

Redan 1890 bedömde styrelsen tydligen att det var mycket ansvar med att leda arbetet av mejeriet. Bolagstämman tillsatte en kommitté för att pröva om utarrendering av mejeriverksamheten var möjlig. Den 16 mars året därpå kom en auktion till stånd med budgivning på verksamheten. Utgångsbudet från bolaget var 300 kronor. Tre personer tampades om att få ansvar för verksamheten. Vinnare blev kyrkvärden Johan Johansson i Hjulatorp Norregård som med ett bud på 720 kronor i årsarrende blev vinnare. Bolagsstämman hölls i mejerilokalen och Johanssons bud godtog. Ett särskilt avtal upprättades mellan Bergs mejeriaktiebolag och den nyblivne arrendatorn. Avtalet stipulerade en rad spörsmål rörande avgifter och drift jämte personalens vandel. Den 14 april skrevs kontrakt mellan arrendatorn och bolaget, vars främsta företrädare stoltserade med sina namn i kontraktet. Det är helt uppenbart att herrgårdarna i Berg och Åby var de största andelsägarna.

Början till slutet

Konjunkturerna synes ha påverkat verksamheten för den gick allt sämre. Redan 1892 tvingades bolaget sänka arrendet till 500 kronor om året. Redan 1895 var botten nådd. Ny anbudsgivning och en boende i Öhr fick arrendet för endast 150 kronor. Under de följande åren hackade verksamheten på men utan påtaglig lönsamhet och när mejerskan olovligt avviker 1899 står verksamheten still. Bolagsstyrelsen tvingas föreslå upplösning av bolaget.

Den 23 april 1900 var det fjorton år gamla äventyret med Bergs Mejeri Aktiebolag till ända. Bolaget lades ned. Aktieägarna fick tillbaka 6,75 kronor per aktie vilket innebär att ett visst kapital fanns kvar i bolaget i form av likvida medel och försäljbara inventarier. Byggnaderna lär ha sålts för 750 kronor. Mot det beloppet skall ställas nybyggnadskostnaderna som varit cirka 6000 kronor.

Nästa försök att driva mejeri i Berg kom 1926. Fram till 1939 drevs då Bergslunds mejeri i Blomstrandsliden men om detta står mer att läsa i Bergs krönika 1995.

Ett vildt blomsterstycke

av Birgitta Hansson

Texten visar delar ur en mycket personlig brevväxling mellan konstnären Tora Vega Holmström och författaren Elin Wägner – om tavlor, böcker, korgar och livets stora frågor. Birgitta Hansson i Söreskog har tittat på korrespondensen

Tora Vega Holmström (1880 – 1967) var en av Sveriges stora modernister. Hon växte upp på folkskolan Hvilan i Skåne. Hon satte kunskap, erfarenhet och exakthet högt. Som person var Tora Vega liksom Elin Wägner, mycket självständig. Hela livet höll hon fatt vid sitt konstnärskap och sitt oberoende.

Elin Wägner (1882 – 1949) och Tora Vega hade en omfattande brevväxling som började i slutet av 1930-talet.

De skriver till varandra om smått och stort, om gemensamma vänner och om stora frågor. Tora Vega har en enorm beundran för Elin Wägners böcker och skriver i brev efter brev om hur många gånger hon läst hennes romaner. *"En niece till mej säger – och hon tiger mäst: "Elin Wägner skulle i 'Akademin. Hon betyder nåt för vår värld". Elin är mer modest i sina svar men uttrycker sin beundran för Tora Vegas konstnärskap. "Jag är så glad att möta människor med andra erfarenheter som passar in med mina egna. Konstnärinnor förstår, ser det ut men inte författarinnor – tror jag". - "Jag tror inte att det skall dröja så länge till din nästa utställning. Det är väl som att ge ut böcker, man vill aldrig göra det mer, och så blir det i alla fall. Jag antar att det finns något hos konstnärer som är likt författare, eller borde jag ha sagt tvärtom?"*

Hit når inte ondskan

Den 26 oktober 1941 skriver Elin att hon lämnat manus till Väckarklocka och att hon varit i Stockholm i tre veckor *"Men Stockholm är inte i min smak numera. Jag orkar inte med en så koncentrerad tillvaro. Nu är jag i Berg igen, men inte hemma, utan hos Flory Gate i hennes nya hus som ligger på en höjd i socknen. Ett nytt hus med en gammal gård, det ger en trevlig känsla. Jag tror att du skulle tycka om de stora allvarliga linjerna här.*

Naturen är så mäktig här att man inte tror att människorna ondska ska nå den eller rå på den, fast man vet att det mycket väl kan ske liksom det sker över hela världen."

De delar uppfattningar i mycket. Tora Vega skriver i ett brev daterat 19 december 1941: *"När det gäller att göra en u-båt eller annat förstörelsemedel så finns inga gränser för männens genialitet. Men en ugn som fungerar eller ett praktiskt vaskabord – det ligger inte för dem."* Så fortsätter hon: *"Kvinnor är inte ett dugg bättre än karlar, med det är fullkomligt idioti att låta dem fortsätta med att inte ta sin del av ansvaret när det gäller att fördärva Guds skapade värld."*

"Elin – jag ville ge dej en sak- en engångssak- Jag har en kolteckning i glas och ram, inte stor- Den kan inte skickas – är din son redan rest upp? Det är en tragisk sak – ett huvud jag sett i en profetisk dröm 1915. Det hände senare, men ja hade då ingen möjlighet att ana det."

Elin svarar: *"Du kan tro hur det kändes att få löfte om en teckning av dej. Vad ska jag säga? O, ja tack, eller o, nej det är för mycket! Jag säger båda delarna"*.

I maj 1942 har den kommit fram: *"Du undrar väl vad det blivit av tavlans och av mej, men det dröjde lite innan den hann hit från Växjö, och i går var jag för andfådd för att på något vis skriva. Du måste nu emellertid få veta att den är hängd invid mitt skrivbord och att jag är mycket glad för den. Den påminner om det evigt kvinnliga och därför också om dig"*.

En korg som gåva

De skickar gåvor sinsemellan, inte bara böcker och tavlor. En korg upptar stort intresse. Elin lät göra en korg med två grepar som inte fungerade och beställde en ny: *"Nu har jag fått en ny korg där korgmakaren gjort ett hål att gripa tag i mitt emot grepen och nu säger gummorna att det kunde han väl hittat på åt dem förr. Jag ska skicka den en dag, om det kan bli före jul"*. Den kom fram och Tora Vega skriver: *"Korgen knarrade,*

Konstnären Tora Vega Holmström och Elin Wägner hade en omfattande brevväxling från slutet av 1930-talet fram till Elins död 1949.

gnydde och gnällde första dagen så jag fick sätta ut den när jag ville sova. Sen har den fallit till ro. Den är en fröjd för ögat." Tora vill betala med Elin skriver: *"Korgen var i alla enkelhet en liten gåva."*

Beställer ett vildt blomsterstycke

1944 beställer Elin en tavla av Tora Vega "ett vildt blomsterstycke". Midsommardagen skriver Tora Vega: *"Det där sprakande blomsterstycket du ska ha ligger i Herrans hand"*. 30 augusti skriver hon igen: *"Elin, jag gör nu en paus i försöket att klara av ett vildt blomsterstycke, för att säga, att ju mer jag tänker på det, ju mer tycker jag att det inte ska vara sammet – du är sammet själv (utom å klorna)"*. Den sista meningen syftar på hur Elins klänning skulle se ut vid inträdet i Akademien. Tora Vega tyckte den skulle sys i taft och utan ärmar. Klänningen blev i sammet med långa ärmar.

De har under året haft en omfattande korrespondens om hyllningstalet till Hans Larsson som Elin Wägner ska hålla i december, när hon installeras i Svenska Akademien. Hans Larsson var en mycket nära vän till Tora Vega.

Elin svarar: *"Det blir nog bra med din inledning! Jag är glad att du skickat den. Och jag är glad åt att du, om jag förstått dig rätt, kan, vila. Det tycker jag är svårt. Blomsterstycket får jag väl vänta på t.v."*

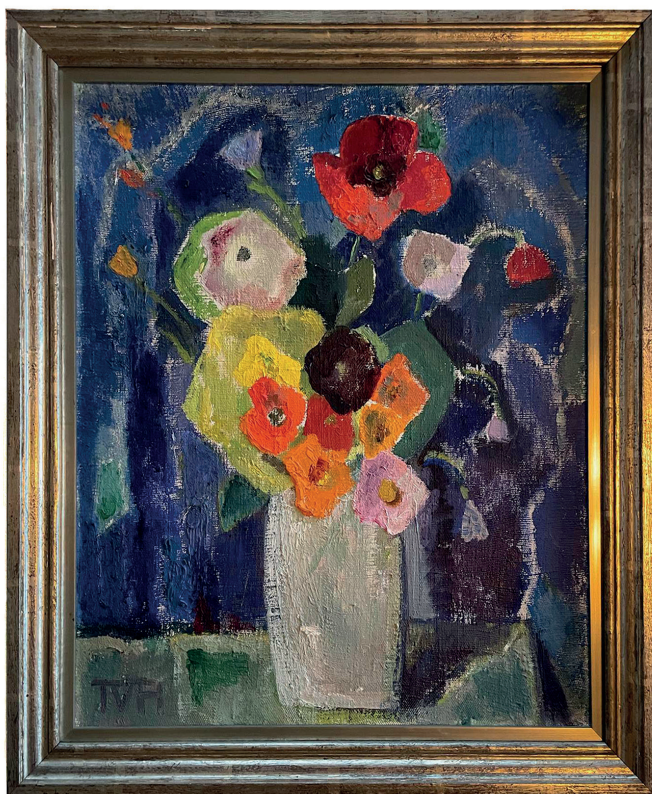
Elin skriver igen i september. *"Du ska inte pina dig med blomsterstycket även om jag längtar efter det. Har inte sommaren varit varm och god?"* I oktober skriver hon igen: *"Jag vill mycket gärna ha blomsterstycket till påseende, så snart jag kommer hem i början av nov. Det är klart att jag är nyfiken och tror att jag blir nöjd."*

Vilda färger

Så i november är tavlan klar och skickas. Tora Vega skriver: *"Jag har rätt som det var undrat om du menade Vilda blommor då du önskade ett vildt blomsterstycke. Det är krasse och nåt mer på det."* Elin skriver tillbaka: *"Kära du. Tavlan är i Växjö och Linnea skall hämta den, Jag är själv på Rösås och det dröjer något innan jag får tillfredsställa min nyfikenhet. Jag menade vilda färger, ej vilda blommor"*. En vecka senare: *"Jag har nu fått syn på tavlan och förälskar mig timme för timme i den."*

I januari 1945 har tavlan kommit på plats: *"Tack för ditt kort. Jag i min tur tyckte jag ville höra om summan kommit fram innan jag skrev brevet. Det var ju skönt det. Och så ska jag tacka dig för tavlan. Jag tycker mer och*

Ett vildt blomsterstycke av Tora Vega Holmström, beställt av Elin Wägner.

mer om den. Vet du var den hänger? Jo, på en stor, tom välbelyst vägg hos Flory, mitt emot den plats där jag sitter och spinner. Det fanns inte en vägg i hela mitt hus som hade en värdig vägg, ett rum som inte blev ihjälslaget. Mina blå och vieuxrosa väggar såg alldeles tokiga ut. Det är en tavla som vet vad den vill. Men jag har väl så stor glädje av den där den nu hänger, det är husets enda konstverk så Flory är mycket lycklig, vilket ju förhöjer min glädje. Och jag är minst lika mycket där som hemma på Lilla Björka."

I sitt sista brev till Tora Vega skriver Elin 14 okt 1948 "F.n. är min resa inte aktuell för jag mår inte bra (vill inte vid mat) och har ingen lust att röra på mig om jag rätt kunde, Men jag hoppas ju att det skall bättra sig med diet och medicin, fast det än inte går åt rätt håll."

Tora Vegas sista vykort till Elin den 22 december 1948: "Tankarna går till Spinnerskan från många av oss."

Den 7 januari 1949 avlider Elin i Rösås.

När Lilla Björka fick telefon

av Johan Nilsson

Det här är en berättelse från 1940-talet, när telefoner var ovanliga i Berg. Johan Nilssons far var anställd av Televerket och fick i samband med installationen på Lilla Björka också en pratstund med husets ägare.

Detta är en berättelse som jag fick höra av min far, när jag läste litteraturvetenskap på 1970-talet och vi ibland kom att prata böcker och författare med varandra. Han hade som pensionär, inrättat en liten bokbinderi-verkstad i mitt gamla pojkrum i huset på Öster. Där band han in de lågprisböcker ur Bonniers folkbibliotek som han hade köpt under 1940 och 1950-talen, i mer beständiga halvfranska band.

Far tog som så många andra medellösa pojkar på 1940-talet anställning i försvaret. Efter flera års tjänstgöring hade dessa frivilliga företrädde till arbete i statliga verksamheter som Posten, SJ och Telegrafverket. Far fick anställning i Televerket och det var i detta sammanhang som han kom att få träffa Elin Wägner på Lilla Björka.

Kaffestund på verandan

Elin Wägner hade beställt telefonabonnemang och då det arbetslag som far tillhörde hade ansvaret för telefonin i norra delen av Växjö teleområde var det min far som med en kollega fick uppdraget att med tjänstemotorcykel färdas från Televerket i Växjö upp till Berg. I motorcykelns sidoväskor medbringades den viktiga telefonen, telefonråd och nödiga verktyg.

Efter att telefonen var installerad, inkopplad och funktionskontrollerad ville Elin Wägner bjuda på kaffe. Det var nämligen en stor sak att få telefon på 1940-talet. Fikat ägde rum på den södra verandan där Elin och "telegrafarna" kom att tala om litteratur. Far var en stor anhängare av arbetarlitteratur och köpte många av proletärförfattarna, såväl som flera klassiker, publicerade i Bonniers häftade lågprisserie. Det var dessa häftade böcker han långt senare kom att binda in i mer beständiga band.

Far och hans kollega var naturligtvis inte omedvetna om vem Elin Wägner var, eller hennes författarskap. Det föll sig därför naturligt att prata om litteratur under kaffestunden på verandan med den vackra

Telefonen som installerades hos Elin Wägner på 1940-talet och som syns i hennes arbetsrum finns ännu kvar på Lilla Björka.

utsikten som fond. Far läste mycket, inte bara den tidens proletärförfattare som Harry Martinsson och Vilhelm Moberg, utan också klassiker ur litteraturhistorien såsom Jonathan Swift, Maxim Gorkij och Karen Blixen.

Det hela blev, som far sade, en god stunds samvaro med Elin som var trevlig och öppen, kanske i tacksamhet för att den efterlängtrade telefonen var på plats. Den representerad ju den tidens modernism och gav ju möjlighet till en mer direkt kommunikation med omvärlden än vad den tidens oklanderligt fungerande postväsende kunde befordra.

Min egen kontakt med Lilla Björka skedde först 2010, då svensklärarna på gymnaserna i Växjö en kall vinterkväll hade en sammandragning där rörande ett Elin Wägner-tema. Då drog jag mig till minnes vad jag hade hört min far berätta. Vid det tillfället var dock inte Lilla Björka istånd-satt eller möblerat, varför jag inte riktigt kunde relatera till vare sig Elins kontor eller verandan. Vid senare besök under Bergveckan föll emellertid bitarna och hågkomsten på plats. När jag frågade om telefonen var densamma som min far hade installerat, fick jag en begäran från damerna som var värdinnor i huset, att skriva ned den lilla hågkomsten, vilket härmed sker.

Älgstam i förändring

av Karl Johan Krantz

Vad händer med älgstammen? Många vittnar om att det var länge de såg en levande älg. Allmänheten vill ha älgar medan skogsbruket ser annorlunda på vårt största hjortdjur.

Något händer med våra älgar, detta magnifika vilt som ger bygden en speciell profil.

För mindre än hundra år sedan kunde folk ta sig långa sträckor bara för att på nära håll få se en skjuten älg. Då var älgstammen svag efter århundradens åderlätning av stammen. Genom totalfredning återhämtade sig älgstammen sakta och på 1880-talet tillät landstingen några dagars jakttid i september, olyckligtvis mitt i lingonsäsongen. Fram till 1920-talet hade stammen vuxit till sig för att vara allmänt förekommande men svag. Genom den reglerade avskjutning som växte fram under 1950- och 1960-talen stabiliserades stammen. Kronbergs län stack ut med omfattande licensjakt på ett bestämt antal älgar. Den jakten bedrevs under längre tid än den vanliga dagsatta jakten. Följden blev en lugnare jakt och möjligheter till urvalsskytte.

Älgstammen minskar drastiskt

Älgstammen växte och nådde sin topp i slutet av 1980-talet då det i Sverige sköts 180 000 älgar att jämföra med avskjutningen 2022 som landade på drygt 60 000 älgar. Idag vittnar många om att älgen håller på att försvinna. Folk ser inte längre spår efter betesskador eller efter älgspillning. Vad har hänt?

Efter en lång debatt har storskogsbrukets företrädare fått gehör för en ny älgförvaltning med av länsstyrelserna förordnade älgförvaltningsgrupper som skall verka för en älgstam i balans med skogsbrukets önskemål. De lokala älgskötselområdena upprättar avskjutningsplaner baserade på statistiskt underlag från främst skogsbruket, baserat på inventeringar på ytor vars resultat ges generell giltighet. Konsekvenserna har blivit för hög avskjutning av ett vilt av stort allmänt biologiskt och upplevelsemässigt värde. Parallellt med mildare klimat och sämre foderstatus påverkas såväl

Möjligheterna att möta älgar med en slaktvikt på 240 kilo minskar med dagens älgförvaltning. Foto: Karl Johan Krantz

älgarnas brunstcykler som kalvningsförmåga. Färre kor orkar frambringa dubbelkalvar. Människan har misslyckats igen genom överadministrering av jakten och genom ingrepp i naturen genom ett skogsbruk som inte går i takt med vare sig flora eller fauna.

Halverad avslutning i Berg

För Bergs distrikt innebar höstens jakt en planerad i stort sett halvering av avskjutningen. Efter fjorton jakt dagar hade av utdelade åtta vuxna älgar fyra skjutits och endast en av femton utdelade kalvar. Dubbelkalvs-ekipage hade knappast observerats och flera jaktlag avstod jakt i avvaktan på hondjursförbud, då även enkelkalvar är tillåtna.

Förhoppningen är att det sker en tillnyktring hos storskogsbrukets och myndigheterna när det gäller synen på vårt värdefulla vilt, älgen.

Hinsekind under Bergveckans sista kväll.

Bergveckan präglar bygden

av Kerstin Haggren

Det är snart 30 år sedan första Bergveckan. Vad betyder evenemanget för Berg och för Bergborna? Kerstin Haggren gör en personlig betraktelse.

En ljummen sommarkväll på Hinsekind med The Mats, Louise Hoffsten och publik i hundratal avslutade årets Bergvecka. En mäktig avslutning på en lyckad vecka.

Det var så tongångarna gick från arrangörerna vid utvärderingen någon vecka senare. Alla var nöjda. Det hade kommit mycket folk.

Jag tror inte någon protesterar om man säger att Bergveckan satt vår bygd på kartan. När man säger att man bor i Berg så blir samtalsämnet oftast "att det händer så mycket" i vår socken. Ingen kan räkna hur många besökare som kommer på ett evenemang som Bergveckan, spritt över så många platser, men nog räknas de i tusental. Vädret är ju den oplanerbara faktorn – inte för varmt och inte dagsregn utan lite lagom svenskt mittemellanväder är vad alla önskar

Första programmet.

Mopedrallyt har blivit en självklar start på Bergveckan.

Louise Hoffsten var inte enda ”stjärnan” detta år. Författaren Majgull Axelsson och före kabinettsekreteraren Pierre Schori gästade Lilla Björka. På Söreskogs loge fick vi höra mångsidiga artisten Love Antell

Hade detta varit möjligt för tio år sedan? Knappast.

Men innebär det mindre av Berg i Bergveckan? Nej, jag tycker inte det. Vi har de senaste åren betonat arrangemangets förankring i Berg. Det här är ingen marknad som är öppen för alla, man ska vara inbjuden av socknen. Och även om veckan lockar publik från när och fjärran så ser man också mycket Bergbor i vimlet. Man vill vara hemma och vara med när det ”äntligen händer nåt”, för att citera tongångarna vid vårt köksbord för ett antal år sedan.

Som många vet så fanns Lädjautställningen innan det blev Bergvecka. Välbesökt och uppskattad. Varför inte göra nåt mer? Det var sockenrådet som hösten 1995 tog initiativet att samla fler föreningar till en gemensam aktivitetsvecka. 1996 arrangerades första Bergveckan. I de första årens program hittar man hästskjutsar, veteranbilar och ballongflygning. Navet var då som nu det sommaröppna kaféet i bygdegården.

Somliga programpunkter har försvunnit, andra har tillkommit. Somligt har återkommit i ny skepnad. I programförklaringen som formulerades för ett antal år sedan markeras att Bergveckan ska utgå från Bergbornas

Majgull Axelsson och Pierre Schori, namnkunniga författare av helt olika karaktär, gästade Lille Björka vid årets Bergvecka.

idéer och förmågor: *"Bergveckan blir det Bergborna vill göra den till!"*

Det är inte sällan man hör nytillkomna Bergbor säga att "jag vill också vara med" och sen klurar man på vad man kan hitta på. Den här öppenheten, att välkomna initiativ och inte begränsa, att alla kan vara med i stort och smått, tror jag är framgångsfaktorn för Bergveckan. Det är det som gör att det rullar på från år till år, även om programmets omfattning kan variera.

Pandemin 2020 stoppade dock alla planer på en Bergvecka. Året därpå arrangerades Bergveckan i "light-version", utan stora publikdragande programpunkter. Då blev det väldigt tydligt hur viktigt mopedrallyt, konsert-er, föreläsningar, workshops är för helheten.

Om vi går tillbaka till 2023 års vecka, så tror jag att det ambitiösa programmet till en del är en pandemieffekt. Nu skulle alla idéer man burit på förverkligas.

Det blev en riktig musikvecka, med två konsertprogram i kyrkan, tre i Galleri Söreskog, musik i Bråts trädgårdskafé, i bygdegården och på Hinsekind. Skulle publiken räcka till alla? Ja det kan vi konstatera. Inte ens avslutningskonserten på Hinsekind påverkade kyrkokonserten samma söndag som även den lockade storpublik. Så publiken är inte begränsad. Det lovar gott inför kommande år.

Alva Carlsson Skarp och hennes bror Stefan Skarp höll en uppskattad konsert i Galleri Söreskogs loge under Bergveckan.

Hänt i Berg 2023

Om året som gått i stort och smått.

Januari

17 januari: Julen dansades ut på kyrkbacken vid Bergs kyrka och trots ihållande regn kom många barn och vuxna.

Februari

12 februari: Gudstjänst med musik och stipendieutdelning från Thorsten och Maria Magnussons stiftelse.

15 februari: Arbetet med årets Bergvecka påbörjades. Sockenrådet träffade de olika arrangörerna för att börja planera.

Mars

4–11 mars: Elin Wägnerveckan i Växjö och i Berg arrangerades av en rad föreningar verksamma i kommunen. Veckan har blivit ett återkom-

mande arrangemang med varierande program i Elin Wägners anda.

5 mars: Öppet hus på lilla Björka. Karl-Johan Krantz ledde en guidad vandring runt kyrkbyn och arktiekten Olof Thedin föreläste om huset som Carl Bergsten ritade 1924.

18 mars: Konsert i bygdegården med Anna och Olof Ander, som gav nytt liv åt folkvisor och lutsånger från 1600- och 1700-talet. Musik i Berg arrangerade.

26 mars: Årsmöte i Bergs hembygdsförening. Pierre Ståhl pratade om el och elkostnader och möjligheterna med solpaneler..

28 mars: Sångworkshop i bygdegården med Ulrika Gunnarsson.

April

15 april: Barnteatern Skogen – regionteatern Blekinge-Kronoberg kom till Bergs bygdegård.

17 april: Amerikansk folkmusik i bygdegården med gruppen Det Blev Handgemäng. Musik i Berg arrangerade.

18 april: Växjö's kommunfullmäktige delade ut kommunens landskapsvårdspris för 2022 till Jonatan Persson, Berg. Hans företag Jonatans Landskapsvård får priset för sitt arbete med att sköta och förvalta samt föra vidare kunskap om skötsel av det småländska landskapet.

23 april: Musikcafé i Bergs bygdegård arrangerat av Röda Korsgruppen i Berg och Lammhults församling.

26 april: Efter drygt ett års intensivt arbete får sockenrådet och Bergslunds Goif avslag på sin ansökan om bidrag från Leader Linné till en gång- och cykelväg mellan bygdegården och Björkängen.

31 april: Valborgsmässofirande vid hembygdegården med brasa, sång, fika och vårtal av Cenneth Quick.

Maj

13 maj: Då lades bryggorna i sjön vid Lädja badplats.

21 maj: Växtloppis vid Bergs bygdegård. Mängder med växter såldes och byttes.

24 maj: Musik i Berg fick stöd av Kulturrådet till musikföreställningar för barn. Satsningen inleddes med föreställningen Grodan får en

Grodan får en vän, med riksspelman Ninni Carr.

Sylan då bygdegården fylls med symaskiner och tyger. Foto Jenny Hansson.

Årets Bergbor blev Maria Bjurström. Jenny Hansson och Marie Svensson för sylanen.

Cenneth Quick vårtalade vid valborgsfirandet.

Stickkafé i sockenstugan med Birgitta Hansson och Marita Persson. Foto: Eva Büngrer

Bokcirkel i Lilla Björka med Ulla Einvall, Marita Pehrsson, Eva Brinkestam, Bette Wahlberg, Eva Büngrer och Eva Persson. Foto: Birgitta Hansson

vän, för de allra minsta barnen. Det blev saga, sång och dans tillsammans med riksspelman Ninni Carr.

Juni

17 juni: Badplatsföreningens medlemmar snyggade till uthusen till vid Lädja gamla skola

Juli

1–9 juli: Bergveckan med mängder av arrangemang och med mycket folk i rörelse. Se separat artikel.

28 juli: Ett av Växjö kommuns Scensommarprogram placerades vid Bergs hembydsgård. Jazz- och viskonsert med sångerskan Iris Bergcrantz plus musiker. Strax över hundra personer njöt av musiken, sommarkvällen och fikat.

Augusti

4 augusti: Slåttergille vid hembydsgården med lieslåtter, räfsning och hässjning. Slåttergröt serverades när arbetet var klart.

9 augusti: Sven-Erik Liedman – professor i ide- och lärdomshistoria besökte Lilla Björka. Det blev ett samtal kring hans nya bok om åldrandet.

13 augusti: Modern gitarmusik med Rebell Gitarrkvartett i Galleri Sörskog. Arrangerat av Musik i Berg.

14 augusti: Författaren Anna-Karin Palm – ny akademiledamot, berättade om sin Selma Lagerlöfbiografi på Lilla Björka.

18 och 19 augusti: Nytt-festival – festival för nutida kammarmusik – hade två arrangemang på Galleri Sörskog med uruppförande av nyskriven musik och tonsättarsamtal.

20 augusti: Friluftsgudtjänst på ödekyrkogården med efterföljande kyrkkaffe vid hembydsgården.

September

2 september: Rotevandring i Lövhult med ett femtiotal deltagare. Anna-Carin Lindqvist, Ingvor Lundqvist och Bengt Göransson berättade om gårdarna.

6 september: Representanter från bygdens föreningar samlades i Lilla Björka för att dryfta gemensamma frågor. Under mötet diskuterades

24 år i bygdens tjänst

Efter 24 år som sockenrådets ordförande avtackades Lars-Erik Persson, Lädja, i samband med sockenstämman. Han fick då en hedersutmärkelse för sin insats för landsbygdens och Bergs bästa.

Många projekt, i stort och smått, har genomförts under Lasse på sågens tid som ordförande. Bland annat två Leaderprojekt som syftade till att utveckla bygden. Sockenrådet har också varit opinionsbildare i frågor som kontanthantering och ökad trafiksäkerhet på landsbygden. Det senaste året har Lasse lagt mycket tid och energi på att förverkliga en gång- och cykelväg i Berg.

Lars-Erik Persson avgår som sockenrådets ordförande och efterträds av Maria Ahl Zanier.

Välbesökt rotevandring i Lövhult. i Förgrunden Bengt Göransson och Jonatan Persson.

bland annat framtiden för Röda korsets adventsfest, som anordnats i decennier, men som blivit för arbetssam för den lilla RK-gruppen. Ingen lösning kunde precenteras.

14 september: Jordkällarekurs i bygdegården. Bergs hembygdsförening, i samarbete med länsstyrelsen höll i kursen som leddes av Kjell Gustafsson. Cirka 25 personer deltog från vår socken och från övriga länet. Först teoripass på Bergs bygdegård sedan besök vid tre jordkällare i respektive Lövhult, Rösås och Espenäs.

17 september: Bryggorna tas upp vid Lädja badplats och sommaren sätter punkt.

Oktober

8 oktober: Musik i Berg arrangerade opera för barn – Trollflöjten.

19 oktober: Sockenrådet höll i ett första möte kring kris och beredskap med cirka 25 deltagare.

20 oktober: Bygdegårdsföreningen arrangerade en föreläsning om nötdöling med Philipp Weiss i bygdegården.

28 oktober: Halloweenfest för barn i bygdegården.

November

12 november: Sockenstämma med besök av landshövding Maria Ahnholm och länsstyrelsens försvarsdirektör Max Hector. "Lasse på sågen", Lars-Erik Persson, avtackades efter 24 år som sockenrådets ordförande och fick en hedersutnämning för sin insats. Maria Ahl Zanier valdes till ny ordförande. Årets Bergbor blev Jenny Hansson, Marie Svensson och Maria Bjurström. De fick utnämningen för sitt arbete med de populära Sylanen

Långdans mellan kyrkbänkarna när Musica Vitae och Ayla Kabaca framförde föreställningen Julfilurens hemlighet i Bergs kyrka.

Andakt på julaftonskvällen i Lädja missionshus. Officiant var diakonen Thorsten Tiedt.
Foto Emma Krantz

i Bergs bygdegård.

25 november: Regionteaterns show Cabaret demokrati kom till bygdegården. Politisk satir, med sång, dans och skratt.

27 november: Lammhults församling höll Julstuga i bygdegården. Pysel och fika för både barn och vuxna.

December

9–10 december: Julmys hos MAZart med gästutställare Aino Gate.

10 december: Familjeföreställningen Julfilurens hemlighet med Musica Vitae och Ayla Kabaca i kyrkan. Det blev långdans mellan kyrkbänkarna. Musik i Berg arrangerade.

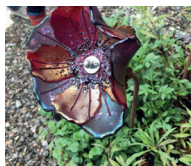
16 december: Musikgudstjänst i kyrkan med till förmån för Musikhjälpen

24 december: Familjen Tiedt höll traditionsenligt en andakt i Lädja Missionshus. Välbesökt trots blixthalka på vägarna.

De fixade granen till kyrkbacken: BG Andersson, Lars-Göran Pehrsson, Gunnar Skogström och Ulf Johansson.
Foto: Mimmi Schill.

Glimtar från Bergveckan 2023

Ovan: Fina nostalgibilar visades vid sågen i Lädja.

Till vänster: Konst av tre generationer Wisti visades i Galleri Garaget.

I mitten: Glaskonst av Aino Gate.

Vernissage för sommarens utställning på Lilla Björka.
Foto: Mimmi Schill

Mopedrallyt, ett givet startskott för Bergveckan

Både loppis, musik och fika var populärt i Bråt.

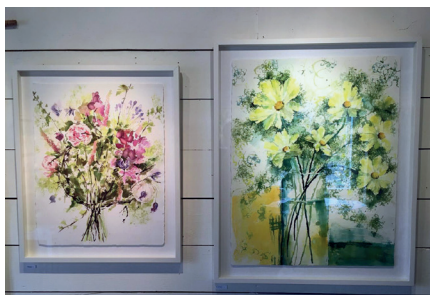
Maja Ståhl i trädgårdskaféet.

Lisa Palm i snickerimagasinet.

Både hantverk och kafé i Bergs bygdegård.

Konst och textilier hos MAZart.

Ovan: Äldre motorsågar visades vid veterandag.

Till höger: Love Antell drog fullt hus i Söreskog.

Stipendiaterna från vänster, Amanda Persson, Adam Westesson, Ellen Sand, Ludwig Härlin och Cecilia Larsson. Foto: Lars-Göran Hedstig

Årets stipendiater

av Karl Johan Krantz

Grundaren Inge Magnusson av fonden Stiftelsen Torsten och Maria Magnussons minnesfond hade en vision att stötta ungdomars fortsatta studier. Genom att rejält stiftelsebelopp ville han möjliggöra stöd till eftergymnasiala studier för framgångsrika arbetsliv. Därför kan stiftelsen sedan 2007 årligen dela ut stipendier till studerande ungdomar inom såväl teoretiska som praktiska inriktningar. Stiftarens vördnad för sin fars uppväxtbygd var drivkraften till att forma en fond till föräldrarnas åminnelse.

När stiftelsen registrerades år 2007 gavs uppdraget till dåvarande Bergs församling inom Aneboda pastorat att förvalta kapitalet. Idag vilar ansvaret på Lammhults församling att tillsätta styrelseledamöter i stiftelsen. Årligen utdelades fem stipendier till ungdomar från Aneboda, Asa och Bergs distrikt för att stödja deras studier. Kravet är att sökanden är under trettio år, medlem i Svenska kyrkan och bedriver eftergymnasiala studier på heltid.

Vidare finns ett belopp avsatt för återkommande diakonala stödinsatser.

De utdelade beloppen är avkastningen av stiftelsekapitalet som uppgår till fem miljoner kronor.

Stiftelsestyrelsen delade den 12 februari 2023 ut stipendier på vardera 25 000 kronor till Cecilia Larsson, Berg, Ellen Sand, Berg, Adam Westesson, Aneboda, Amanda Persson, Aneboda och Ludwig Härlin, Asa. Utdelningen ägde rum i Bergs kyrka med efterföljande samkväm i Bergs bygdegård.

Stiftelsens styrelse utgörs idag av ordförande Lars-Göran Hedstig, Berg, sekreterare Nils Israelsson, Aneboda, kassör Johanna Rangrost Ahlström, Asa, samt ledamöterna Karl Johan Krantz, Berg och Tobias Stark, Lammhults församling Aneboda.

Fastighetsaffärer 2023

Uppgifter hämtade från Lantmäteriet.

Berg 17:6. Köpare: Ida Edberg och Karin Falk. Säljare: Rickard Karlsson. Pris: 1 515 000 kronor.

Torset 1:4. Köpare: Pontus Glans. Säljare: Bertil Johansson. Pris: 0.

Lädja 6:20. Köpare: Lisa Palm. Säljare: Lisa Palm och Håkan Edander. Pris: 0.

Bergs-Sandvik 1:6. Köpare: Magnus Johansson. Säljare: Anne Moore. Pris: 0.

Lädja 14:1. Köpare: Eva Bünger. Säljare: Kerstin Anna-Britt Wiks dödsbo. Pris: 0.

Lädja 6:12. Köpare: Johan Tistelgren. Säljare: Birgitta Jöneteg. Pris: 0.

Söreskog 1:11. Köpare: Mimmi Schill och Simeon Schill. Säljare: Linda Persson. Pris: 437 000 kronor.

Holma 1:7. Köpare: Peter Eliasson. Säljare: Åsa Eliasson. Pris: 0.

Söreskog 1:8. Köpare: Nellie Brodin. Säljare: Nellie Brodin och Alexander Sebastian Johansson. Pris: 0.

Personnotiser 2023

Uppgifter hämtade från Skatteverket, Svenska kyrkans kyrkogårds- och fastighetsförvaltning samt Växjö kommun.

Födda

Wille Harley Brodin, son till Nellie Brodin och Robin Svensson, Berg Söreskog, född den 1 mars.

Essa Ester Gannfelt, dotter till Johanna Gannfelt och Jens Brinkeham, Lövhult Västergård, född den 18 mars.

Albert Jacob Erelt Nystedt, son till Isabelle Nystedt och Joakim Erelt, Berg Söreskog, född den 9 juni.

Axel Björn Edgar Stern, son till Anna Lindqvist och Oscar Stern, Källehult Gärdet, född den 3 december.

Döda

25 mars 2022: Ulf Simon Gate, Rösås, född den 19 december 1930.

15 januari: Jan-Åke Andersson, Berg, född den 9 maj 1944.

17 mars: Åsa Eliasson, Holma Nyborg, född den 31 oktober 1982.

23 april: Evy Gustafsson, Holma Östergård, född den 15 maj 1930.

15 maj: Helmer Karlsson, Lädja Rydäng, född den 19 januari 1939.

18 juli: Elisabet Andersson, Vinninge, född den 9 juli 1925.

8 november: Bengt Bengtsson, Lädja Faxagård, född den 22 januari 1944.

Personer från andra församlingar som gravsatts i Berg

Sigfrid Gustavsson, Lammhult, född i Stampetorp den 22 november 1933, död den 6 juli 2023.

Befolkningssiffra

Bergs tidigare församling, nuvarande distrikt, hade vid 2023 års slut 448 invånare, 230 män och 218 kvinnor. Det innebär en liten minskning jämfört med förra året (450)

Äldsta manliga invånare är Sören Lundqvist, Ekenäs, född 4 oktober 1929. Äldsta kvinnliga invånare är Nina Gate, Rösås, född 9 april 1931.

Innehåll

Verksamhetsberättelse 2023	1
Gärdesgård sätts upp i Bjursjö av Karl Johan Krantz	5
Solenergi i Bergs socken av Pierre Ståhl	8
Roliga fynd ett bra svampår av Per Fogelström	13
Hildings trio av Bengt Göransson	16
En kortvarig mejeriepok av Karl Johan Krantz	18
Ett vildt blomsterstykke av Birgitta Hansson	22
När Lilla Björka fick telefon av Johan Nilsson	26
Älgstam i förändring av Karl Johan Krantz	28
Bergveckan präglar bygden av Kerstin Haggren	30
Hänt i Berg 2023 av Karl Johan Krantz	33
Årets stipendiater av Karl Johan Krantz	42
Fastighetsaffärer 2023	43
Personnotiser	44

Pris: 125 kr

Krönikan ges ut av Bergs hembygdsförening
Föreningens bg: 394-8247

Krönikan tillhandahålles genom:
Bengt Göransson, bengtafgoransson41@gmail.com
070-5477954
Eva Bünge, evakarin.bunger@gmail.com
072-515611

ISSN 0281-912

De flesta årgångar-
na av krönikan från
1950 och framåt
finns att köpa.
De tre senaste
till åsatt pris och
tidigare årgångar
för 50 kr.